

Täydennys 20.5.22 kuulemisessa annettuun asiantuntijalausuntoon:

Asiantuntijakuuleminen puolustusvaliokunnassa: EU:n kemikaalilainsäädännön mukaiset lyijyrajoitukset ampumatarvikkeissa

Hallituksen esitys koskien vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja ampuma-asetelain muuttamista

Hallituksen esityksellä (HE 80/2022 vp) pyritään mahdollistamaan muun muassa puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden ja ammusten nykyistä laajempi käyttö ja helpompi hankinta. Esitettävillä muutoksilla resursoidaan ja helpotetaan sellaista vapaaehtoista maanpuolustustoimintaa, jonka maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK järjestää yhteistyössä puolustusvoimien kanssa.

Puolustusvoimien merkittävän roolin vapaaehtoisen koulutuksen järjestämisessä ja valvonnassa voidaan katsoa tarkoittavan, että ko. koulutustoiminta on niin kiinteä osa yhteiskunnan organisoimaa maanpuolustusta, että se on EU:n kemikaalisäätelyssä tarkoitettulla tavalla ”tarpeen” maan puolustamiseksi. Tällainen tulkinta mahdollistaa vapautuksen esimerkiksi REACH-asetuksen mukaisista lyijypitoisia ammuksia koskevista rajoitusten noudattamisesta MPK:n toiminnassa. Kansalliseen kemikaalilakiin ja puolustuspoikkeusasetukseen poikkeamisen on kirjattu olevan mahdollista, jos sen katsotaan olevan ”välttämätön” maanpuolustuksen kannalta, mikä on tulkittavissa tiukemmaksi kuin EU-säätelyn tarpeellisuusvaatimus.

Hallituksen esitykseen jatkovalmistelutoimeksi kirjattu MPK:n ”viranomaistaminen” selkeyttäisi tilannetta kemikaalisäätelyn näkökulmasta ja on siten kannatettavaa. Jatkovalmistelussa olisi hyvä pohtia, olisiko tarpeellista muuttaa myös kansallisen kemikaalilain ja sen nojalla annetun maanpuolustuspoikkeusasetuksen poikkeusmahdollisuuksia koskevia kirjauksia niin, että ne olisivat yhdenmukaiset EU-säätelyn kanssa. Tämä tarkoittaa, että poikkeus olisi mahdollista tehdä, jos/kun se on maanpuolustuksen kannalta ”tarpeen”, eikä edellyttäisi nykyisin kansallisessa lainsäädännössä vaadittua ”välttämättömyyttä”. Tämä selkiyttäisi tilannetta, vaikka sinänsä tulkinta poikkeamisen tarpeellisuudesta ja/tai välttämättömyydestä tehdäänkin kansallisesti eikä sitä tarvitse kemikaalisäätelyn nojalla erityisesti komissiolle perustella.

Kansalaisten vapaa- ja omaehtoinen, omilla aseilla tapahtuva ampumaharjoittelu on myös osa Suomen maanpuolustuksellisen valmiuden ylläpitämistä. EU:n voimassa ja

tulossa olevat lyijypitoisia ammuksia koskevat rajoitukset estävät todennäköisesti jatkossa yksityisiltä kansalaisilta mahdollisuuden jatkaa lyijyammusten käyttöä entiseen tapaan myös maanpuolustuksellisen valmiuden ylläpitämiseen liittyvässä toiminnassa. Jos ja kun omaehtoisessa harjoittelussa edellytetään lyijyrajoitusten takia tulevaisuudessa vaihtoehtoisista materiaaleista valmistettujen ammusten käyttöä, tulisivat kustannukset todennäköisesti nousemaan. Tämä saattaisi heikentää kansalaisten puolustuskykyä ja -valmiutta omaehtoisen harjoittelun vähenemisen kautta.

Nyt käsittelyssä olevan HE:n jatkotyöstämisen yhteydessä olisikin syytä selvittää, onko lainsäädännöllisin ja hallinnollisin keinoin tarpeen ja/tai mahdollista varmistaa, että lyijypitoisten ammusten käyttö myös tällaisessa omaehtoisessa maanpuolustuksellisessa ampumarajoittelussa voidaan lukea puolustuspoikkeuksen piiriin. Ampumaratojen toimintaa ja ympäristöluvitusta koskeva lainsäädäntö asettaa myös omat rajoituksensa lyijypitoisten ammusten käyttöön.

REACH-asetuksen mukaisen lyijy-II –rajoituksen tilanne

REACH-asetuksen mukainen lyijyammuksia ja kalastusvälineitä koskeva rajoitus (ns. lyijy II) on edennyt Euroopan kemikaaliviraston tieteellisten komiteoiden käsittelyssä. Esiitetty rajoitus ei koske sotilas- ja muita ei-siviilikäyttöjä, joten sillä ei ole suoraa vaikutusta näihin sektoreihin. Vapaaehtoiselle maanpuolustustoiminnalle alkuperäisessä rajoitusehdotuksessa esitetty poikkeus poistettiin kuitenkin riskinarviointikomitean käsittelyssä. Nykymuodossa toteutuessaan rajoitus tulisi siis estämään lyijypitoisten ammusten (rajatuin kaliiberiliitännäisin poikkeuksin) käytön myös vapaaehtoisessa maanpuolustustoiminnassa, mikäli se ei ole tulkittavissa puolustuksellisesti tarpeelliseksi tai välttämättömäksi EU- ja kansallisen säätelyn yleisen maanpuolustuspoikkeuksen mukaisesti.

Euroopan kemikaaliviraston riskinarviointikomitea on ilmaissut tukensa ehdotetulle rajoitukselle, mutta alkuperäistä ehdotusta on käsittelyn aikana muutettu jonkin verran. Erityisesti ampumaratojen riskinhallintatoimia ja tiettyjä ammustyyppejä koskevia kohtia on tarkennettu ja osittain lievennetty, mutta nykymuodossaankin ehdotus muuttaisi metsästyksen ja ulkorata-ammunnan käytäntöjä sekä tiettyjen ammustyyppien käyttöä merkittävästi.

Sosioekonomisen analyysin komitean lausuntoluonnos on tulossa 60 vuorokauden mittaiseen julkiseen kuulemiseen todennäköisesti vielä kesäkuun aikana. Tämän kuulemisen yhteydessä on mahdollista kommentoida esimerkiksi ehdotetun rajoituksen vaikutuksia kotimaisen ammusteollisuuden taloudellisiin toimintaedellytyksiin, ammusten saatavuuteen ja huoltovarmuuteen.